

Långtidsförändringar av myrvegetation på Skattlösbergs Stormosse

Gunnar Wigge

Skattlösbergs Stormosse är ett myrkomplex i sydvästra Dalarna nära gränsen till Värmland. Den är nästan orörd av mänsklig påverkan, ingen dikning, torvbrytning eller skogsbruk har skett på myren, vilket annars är vanligt i Sverige. Dess orörda skick fångade Hugo Sjörs, Docent vid Uppsala universitet, intresse redan på 1940-talet, vilket fick till följd att han gjorde en grundläggande undersökning av både vegetation, hydrologi och pH på myren. Idag är myren naturreservat och har förblivit opåverkad under 1900-talet.

I och med att surt regn och näringsnedfall blev problematiskt under slutet av 1900-talet undrade man hur vegetationen och hydrologin påverkades av detta och Växtekologerna Håkan Rydin och Urban Gunnarsson genomförde en uppföljning av Hugo Sjörs undersökning 1994. Man fann att artrikedomen på myren hade minskat och då särskilt i källflödena, antagligen som en direkt följd av lägre surhetsgrad (pH) till följd av surt regn. Vanligtvis är pH högre i källflödena än omgivande torvmosse. En torvmosse är en väldigt näringsfattig och sur miljö med starkt specialiserade växter som klarar de tuffa förhållandena. Även dessa specialister hade minskat på myren, troligen till följd av kvävenedfallets gödslande effekt.

Mitt examensarbete är en uppföljning på 1994 års uppföljning. Surt regn och näringsnedfall är inte längre ett lika stort problem i och med hårdare utsläppslagar i Sverige och EU, men vad har hänt med vegetationen på myren sedan den senaste undersökningen? Har artrikedomen på myren återhämtat sig eller har den fortsatt falla, eller har den helt enkelt stabiliserats? Utöver vegetationsförändringar studerade jag även talltillväxt genom att ta borrhövar från tallar på myren och närliggande fastmark. Därigenom kunde jag jämföra tillväxt mot årlig nederbörd och temperatur under de senaste hundra åren. Dessutom mätte jag vattenstånd över sommaren.

Min undersökning visade på fortsatt minskning av antalet arter på myren, även nu störst minskning i de näringsrika och artrika källflödena. Vattennivåerna i myren var märkbart lägre jämfört med tidigare studier men 2016 var också ett ovanligt torrt år. Jag fann inget samband mellan träd-tillväxt och temperatur eller nederbörd. Dock fann jag att de tallar som växte på myren hade ca 0,4 mm tunnare årsringar än de som stod på fastmark. De uppvisade även olika tillväxtmönster. Tallar på fastmarken hade (till skillnad mot mossetallarna) en högre tillväxt i unga år än senare i livet.

Skattlösbergs Stormosse befinner sig fortfarande i förändring och artrikedomen på myren minskar. Denna förändring är högst troligtvis driven av påverkan från mänskliga utsläpp och även om dessa har minskat så finns effekten av de tidigare utsläppen fortfarande kvar, eller så är de mängder av näringsnedfall och surt regn som kommer ned tillräckligt för att driva de vegetationsändringar som sker. Hur länge och hur långt dessa förändringar kommer att gå är dock svårt att spekulera i.